

AUGUST AHLQVIST

ELIAS LÖNNROT:
ELÄMÄ-KERRALLISIA
PIIRTEITÄ

August Ahlqvist

**Elias Lönnrot: Elämä-
kerrallisia piirteitä**

«Public Domain»

Ahlqvist A.

Elias Lönnrot: Elämä-kerrallisia piirteitä / A. Ahlqvist — «Public Domain»,

Содержание

Конец ознакомительного фрагмента.	10
-----------------------------------	----

August Ahlqvist

Elias Lönnrot: Elämä-kerrallisia piirteitä

Lukijalle.

Tämä elämäkerran tekele on saanut runkonsa muistopuheesta, jonka tekijä piti siinä surujuhlassa, jonka Suomen Yliopisto 13:nä p. toukok. v. 1884 vietti suuren kansalaisen muistoa kunnioittaakseen. Se, minkä puhuja tässä tilassa juhla kokouksen kuullen puhui, löytyy kaikki tässä kirjasessa, ja sen lisäksi on siihen tullut vielä toinen mokoma ennen ja jälkeen juhlaa kirjoitettua. Muutamia tietoja on tähän myöskin saatu professori S.G. Elmgrenin muistopuheesta, jonka hän piti ruotsiksi Suomen Tiedeseuran vuosijuhlissa huhtikuun 29:nä p. ja sitten myöhemmin on painattanut.

Laveampaa elämäkertaa odottaessaan pitääköön Suomen yleisö nämät piirteet ainoastaan väliaikaisena kertomuksena Elias Lönnrotin töistä ja miehestä.

Helsingissä, kesäkuulla v. 1884.

Elias Lönnrotin muistoksi.

Elias Lönnrotin elinpäivä on päättynyt. Se oli pitkä, mutta vaikka se olisi ollut kuinkakin pitkä, olisimme me kuitenkin suoneet sen kestävän kauemmin: niin rakas oli hän meille, niin vaikea oli meidän ajatella eroa hänestä. Mutta hänen ikänsä pituus ei ollut meidän määrättävänämme, ja me nöyryämme Korkeimman päätöksen edessä. Me kaipaamme, mutta emme valita. Me kaihossumme, mutta emme sure. Me nureksimme, mutta emme napise. Me kiitämme Jumalata siitä, että hän antoi niin lahjakkaan, niin jalon ja niin lempeän miehen syntyä Suomen kansan lapsena ja salli hänen pitkän elinajan tehdä työtä meidän eteemme. Kansa ei elä, enemmän kuin yksityinenkään ihminen, paljaaltaan leivästä. Jo nuorukainen kuningas Salomo rukoili ennen muinoin, että Herra antaisi hänelle, ei rikkautta ja maallisia etuja, vaan "ymmärtäväisen sydämen". Ymmärrys ja äly ovat meidän aikoina yhtä tarpeelliset kuin Salomon päivinä, ja myöskin yhtä harvinaiset; ne ovat suurin lahja, minkä yksityinen ja hänen kauttansa koko kansa voipi saada. Onnellinen se kansa, jonka tietäjinä ja taitajina on ollut sellaisia miehiä kuin Runeberg ja Lönnrot!

Lönnrotin elämäkerta on, samoin kuin Runeberginkin, ulkonaisesti varsin seikatoim ja yksinkertainen. Hän syntyy köyhässä kodissa,¹ tulee pannuksi oppikouluun, kärsii puutetta vaan edistyy opinnoissa, pääsee ylioppilaaksi, elättelee henkeänsä kotiopettajana, suorittaa tutkinnot tyydyttävästi, vaikka ei loistavasti, saapi viran ja hoitaa sen nuhteettomasti. Siinä melkein kaikki. Kansan suurimman miehen elämäkerraksi olisi tämä, hämmästyttäviä tapauksia, uhkarohkeita yrityksiä, myrskyäviä mielenliikunnoita puuttuva elämänjuoksu milt'ei köyhäksi sanottava, ell'eivät tämän sankarin urostyöt olisikin henkistä laatua, laatua semmoista, joka vaatii muistontekijän etsimään viehätystä esityksellensä kokonaan toisenlaisista asioista kuin nuo mainitsemani.

Lönnrotin ilmautuessa kotimaallisen kirjallisuuden alalle, s.o. noin vuoden 1830 paikoilla tahi paria vuotta ennen, oli Suomen kieli niin vähän viljeltyä, että nykyisen miespolven tuskin on mahdollinen käsittää sen kirjallista köyhyyttä ja yhteiskunnallista ala-arvoisuutta. Paitse raamatun käännöstä oli suomalaisena kirjallisuutena silloin virsikirja, pari postillaa, "Sionin virret", "Hunajan pisarat", "Ilolaulu Jesuksesta" ja muutamia muita tämänlaisia kirjoja. Muuta kuin uskonopillista kirjallisuutta löytyi tuskin nimeksikään. Niin esim. ei ollut muuta matkakertomusta kuin Bunyanin "Kristityn vaellus", ei muuta valtiollista teosta kuin "Europan valdakundain tasavoiman vaarasta", ei muuta luonnontieteellistä kuin Frosteruksen "Hyödyllinen huvitus luomisen töistä", ei muuta dramallista kuin "Korkia Weisu", eikä muuta nykyaikaisen runoelman koetta kuin Arkkiveisut. Lakikirja tosin oli käännetty, vaikka hyvin ruotsinvoittoisesti, ja sen lisäksi käännettiin myös

¹ Elias Lönnrot oli syntynyt 9 p. huhtik. v. 1802, Paikkarin torpassa Haarjärven kylää ja Sammatin kappelia Karja-Lohjan pitäjässä. Hänen vanhempansa olivat pitäjän-räätäli Fredrik Johan Lönnrot ja rusthollarin-tytär Ulrika Antintytär. Ristimänimensä kerrotaan hänen saaneen siten, että se vieras henkilö, joka vei lapsen kirkolle kastettavaksi, oli matkalla unhottanut ne kaksi komeampaa nimeä, jotka oli käsketty lapselle antaa, ja pappi pani sille sen päivän (17:n huhtik.) nimen *Eliaksen*, jolloin kastaminen tapahtui.

joku osa asetuksia; mutta virallisesti ei suomea käytetty muissa asiakirjoissa kuin verokuiteissa ja kreikanuskoisten pappien antamissa papinkirjoissa. Ei minkäänlaisessa muussa koulussa annettu opetusta Suomen kielellä kuin kylänluvuissa ja rippikoulussa, eikä koulukirjojakaan ollut muita kuin aapinen ja katekismus. Ainoana johtona luvunlaskussa oli aapisessa löytyvä kertotaulu, ja vasta vuonna 1839 antoi juuri Lönnrot Mehiläisesssänsä ensimmäisen säännöllisen osviitan "neljästä tavallisimmasta laskukeinosta". Maantieteen alkeita julkasi von Becker ensimmäisessä vuosikerrassa Turun Wiikkosanomiansa, ja ensimmäinen kartta Suomen kielellä oli se pieni ja törkeästi tehty, Tukholmassa painettu Europan kartta, joka seurasi näiden sanomain toista vuosikertaa. Sanomalehtiä tällä kielellä ei kukaan ollut uskaltanut ruveta ulosantamaan Lizeliuksen "Tietosanomain" jälkeen, jotka elivät vaan puoli vuotta (v. 1776), ennenkuin v. Becker v. 1820 alkoi ulosantaa mainittua viikkolehteä. Vasta kolmannen vuosikymmenen lopulla, nim. v. 1829, alkoivat Oulun Wiikkosanomat, ja vasta v. 1833 ilmestyi Sanansaattaja Wiipurista.

Näin oli Suomen kieli Lönnrotin esiytyessä ikäänkuin viljelemätöin erämaa kaikilla muilla aloilla kuin uskonopillisella, ja niinkin innokasta nuorukaista kuin hän oli, taisi, haaveksiessa jotakin toimintoa äitinkielen hyväksi, kaikkialla vallitseva äänettömyys ja näennäinen paremman henkisyys tarpeettomuus kyllä arveluttaa. Äänettömyys ei kuitenkaan ollut kuoleman vaiti-olo. Yhteisen kansan eli rahvan tiedottomuus ja tietoon pääsemättömyys muuten kuin ruotsin kielen kautta alkoi kuitenkin vähitellen tulla kansalle itselleen tukalaksi ja sen kielen ala-arvoisuus tuntua siitä halventavalta ja luonnottomalta. Paremmat talonpoijistakin tunsivat nämät epäkohdat kipeästi. Tämä näkyy esim. Paavo Korhosen runosta "Suomen kielestä", joka on kirjoitettu kolmannen vuosikymmenen loppupuolella ja jossa hän vaatii tämän kielen viljelemistä sekä käyttämistä virka- ja oikeuskielenä.

Kansa ei siis vielä ollut henkisesti kuollut. Muitakin enteitä ja yrityksiä tapahtui vähää ennen Lönnrotin esiytymistä taikka juuri sen ajalla, jotka toiselta puolen voivat elähdyttää nuorukaisen toiveita äitinkielen tutkimisesta ja sivistämisestä. Arvidsson oli puhunut pontevat sanansa suomalaisen kansallisuuden puoleen; v. Becker toimittanut suomenkielistä viikkosanomata menestyksellä, jonka vertaa ei millään tämänlaisella sanomalehdellä vielä ole ollut: Gottlund oli Upsalassa (v. 1818) julaissut suomalaisia sananlaskuja latinaisen käännöksen kanssa, ja sitten seuraavina vuosina Ruotsissa rehmanyt siellä olevien Suomalaisten kansallisuuden eteen; v. Schröter niin ihastunut meidän runoihin, että hän niitä ulosantoi ja käänsi Saksan kielelle koko joukon. Edelleen olivat Judén ja Renvall (jälkimmäinen ensin Mnemosynessä) kerinneet tutkia Suomen kielen runomuodollisia seikkoja, ja Ignatius, Frosterus ja Hellenius ulosantaneet, eri kirjana kukin, hengellisten virtten kokeita, joissa näiden tutkimusten tuloksia oli enemmän tahi vähemmän onnistuneesti pantu käytäntöön. Tämän lisäksi oli v. Becker Lönnrotin ylioppilasna ollessa julaissut kauan tekeillä olleen kielioppinsa, jolla Suomen kielen tutkiminen otti jättiläis-askeleen (Lönnrotin mukaan "7 peninkulman pituisen") eteenpäin, ja Renvall kahta vuotta myöhemmin sanakirjansa, joka alallansa oli yhtäläinen edistymys kuin v. Beckerin kielioppi alallansa. Myöskin oli Sjögren tällä ajalla lähtenyt pitkälle tutkimus-matkallensa, josta silloin tällöin saatiin tietoja ja jota Lönnrot ja jotkut muut mahtoivat uteliaisuudella seurata. Mutta ennen kaikkea oli Topelius kansan suusta keräämillänsä runoilla osoittanut, mistä nurkkakivet ja perustus olivat saatavat ei ainoastaan runoudelle, vaan myöskin koko kirjallisuudelle tämän sanan oikeassa merkityksessä.

Näin oli kirjallisissa oloissamme toki lohduttavaisiakin ja suorastaan kehoittavia puolia. Becker, Renvall, Sjögren, eivätkö ne olleet sellaisia tutkijoita ja kirjoittajia, joiden jälkiä nuorukaisen, joka tunsu itsessään olevan kykyä, teki mieli astumaan? Ja nuo virrensepät, eivätkö heidänkin teelmänsä kiihoittaneet häntä, joka pienestä pahasta oli kuullut laulua ja lukenut satoja arkkiveisuja, koettamaan voimiansa heidän rinnallaan, ehkäpä voittamaankin heidät? Että Lönnrot oli näiden miesten toiminnosta saanut täänkaltaiset liikutukset, on sitä varmempi, kuin hän sitten miehenä, vaikka osittain puolta vuosisataa myöhemmin, niin suurenluontoisella tavalla sekä sanakirjantekijänä

että virrenseppänä toteutti nuoruutensa halut ja toivot, ja kielentutkijanakin niin hyvin kotikielen kuin likeisten sukukielten aloilla kohosi v. Beckerin ja Sjögrenin vertaiseksi.

Mutta likimmästi ja ensiksi viehättivät häntä Topeliuksen jäljet, ja tälle retkelle kiihoitti häntä v. Becker. "Ilman näittä kahdetta miehettä", sanoo hän itse, "Kalevalan runot ehkä vieläkin olisivat entisessä piilossansa; sillä kenpä ilman Topeliuksen johdotta olisi arvannut niitä Wenäjän Karjalasta etsimään lähteä, ja kenenkä päähän olisi juuri äkisti taitanut tulla niiden yhteen kutomisen ajatus, jos v. Beckerin yritys ei olisi ajanut siihen?" Tällä yrityksellä tarkoittaa Lönnrot (Kalevalan toisen laitoksen esipuheessa, siv. II) v. Beckerin pitkää kirjoitusta Turun Wiikkosanomain I: ssä vuosikerrassa "Wäinämöisestä", jossa tämä itsensä ja muiden keräämistä runoista koettaa saada kokoon jonkunlaisen elämäkerran tästä epillisten runojemme pääsankarista. Nähtävästi on tämä kirjoitus ollut Lönnrotilla, kirjoittaessaan ensimmäistä teostansa "De Wäinämöine" (1827), jonka hän sanoo (Kalevalan ensimmäisen laitoksen esipuheessa, siv. III) tehneensä "von Beckerin avulla" ei ainoastaan esikuvana vaan myöskin pohjallisena ja isoksi osaksi lähteenäkin. Beckerin ajatus saapuvilla olevista runoista kokoon panna Wäinämöisen elämäkerta on siis pidettävä alkuituna Kalevalan aatteelle, johon aatteeseen Lönnrot näyttää tulleen vasta myöhemmin ja sitten kuin hän jo kauan oli hautonut sitä mielipidettä, että eikö runoja "Wäinämöisestä, Ilmarisesta, Lemminkäisestä ja muista muisteltavista esivanhemmistamme mahtaisi siksikin löytyä, että heistä saisi pitempiäkin kertoelmia". Hajallansa olevien epillisten runojen pienemmiksi sankari-epoksiksi järjestäminen oli täten ajatuksessa syntynyt asia, ja siitä oli sitten vaan askel, ehkä kyllä rohkea ja suuri, siihen aatteeseen, että nämät vähäis-epokset olisivat pidettävät osina eli episodeina suurta kokonaista kansaneposta.

Mutta näin olen joutunut liaksi edelle, tahtoessani osoittaa, mikä osa Topeliuksella oli Lönnrotin johtamiseen kansanrunouden alalle, ja v. Beckerillä hänen menetystapaansa epillisten runojen järjestämisessä. Palatkaamme siis takaisin alummaksi.

Se aate, että ne laulut, jotka olivat syntyneet yhteisen kansan sydäimestä ja elivät sen huulilla – n.k. kansanrunous – olisivat korjattavat ja ilmi saatettavat, ei siihenkään aikaan, jolloin Lönnrot ilmautui, ollut uusi, olletikaan ei se ollut uusi täällä Suomessa. Jo puolta vuosisataa ennen olivat Porthan ja hänen miehensä, joista etevin tällä alalla oli Ganander, alkaneet kerätä kansanrunoutta. He näyttävät kuitenkin enimmästi ottaneen huomionsa vaan loitsurunot, joita Ganander, voidaksensa saada aikaan semmoisenkaan teoksen kuin hänen Mythologiansa on, olikin mahtanut tuntea paljon. Mutta epilliset runot olivat niin sekaisin loitsurunojen kanssa, ett'eivät nekään voineet jäädä näiltä tutkijoilta tuntemattomiksi, vaikka he eivät aavistaneet niiden suurta merkitystä. Lauluille sitä vastaan eli lyyrillisille runoille eivät he näy antaneen juuri mitään arvoa. Mutta heidän jälkeläisensä tämän vuosisadan alussa eivät hylkineet näitäkään, vaan korjasivat kaikki, mitä kansan suusta kuulivat.

Kansanrunouden arvo oli näet nyt paljon noussut. Ganander ja Porthan olivat pitäneet sitä vaan lähteenä tiedolle esi-isäin pakanallisista uskomuksista. Nyt ruvettiin sitä katsomaan heräävän kansallisuus-aatteen kannalta. Muissa kansoissa oli tehty ja tehtiin paraikaa samanlaista keräystyötä. Macpherson oli gaelilaisilla kansanlauluillaan saavuttanut liiankin suuren huomion, Wuk Stepanovitschin keräämiä servialaisia lauluja ei voitu kylliksi ihailla, sitten kuin ne saksalaisessa käännöksessä olivat tulleet Euroopassa tutuiksi, ja Afzeliuksen julkaisemat ruotsalaiset kansanlaulut viehättivät mieliä ja lämmittivät sydämiä tälläkin puolen Itämeren. Tämän lisäksi ruvettiin kansanrunoudelle antamaan suurempi esteettillinenkin arvo. Nuo mainitut ja muut kansanrunous-kokoelmat todistivat – se huomattiin nyt – sen ylistyksen todenperäiseksi, jonka Herder kirjassaan "Stimmen der Völker in Liedern" oli antanut kansanlaululle. Metsän peitossa ja pellon pientareella kasvavalla kukkasella, sanoi monikin nyt, on useasti ihanampi karva, somemmat juonteet ja suloisempi haju kuin puutarhurin kasvattamalla, vaikka tämä onkin loistavampi, reheämpi ja muhkeampi.

Asiain näin ollen ei se ole kumma, jos niin kerkeä ja lämmin mieli kuin Lönnrotin pian kokonansa viehtyi ja viettyi kansanrunouden puolelle. Kandidaatti-tutkinnon suoritettuaan otti hän laukun selkäänsä ja läksi jalan syten runonkeruusen. Hän kulki sinne, jonne Topelius oli

neuvonut, ja me tiedämme, mitä hän sieltä löysi. Ensi kerralla (v. 1828) käveli hän Kuopion lääniin kuuluvan Karjalan läpi; toisella (v. 1831) kohosi hän pohjemmaksi, Kajaanin tienoihin. Näiden matkojen tulokset tekevät "Kantele" – nimisen kokouksen neljä pientä vihkoista, joissa erilaiset runot, epilliset-myytilliset ja lyyrilliset, vielä ovat sekaisin.² Kolmannella matkallansa (v. 1832) ulottui hän keräämisen Suomen Karjalasta rajan taakse Repolaan. Sillä välin piti hän myöskin huolen lääketieteellisistä opinnoistansa, niin että hän jo v. 1830 suoritti lääketieteen kandidaatti-tutkinnon ja v. 1832 liseniaatti-tutkinnon, jonka viimeksi mainitun vuoden juhlallisissa vihkiäisissä hän sai lääketieteen-tohtorin arvon. Samana vuonna sattui niin onnellisesti, että piirilääkäri virka Kajaanissa tuli avonaiseksi. Lönnrotin onnistui päästä sinne, ensin virkaa toimittavaksi, ja seuraavana vuonna sen piirikunnan vakinaiseksi lääkäriksi. Näin oli hän saapunut milt'ei toivettensa perille: hän oli nyt itsessä runovaltakunnassa, ja juuri virka vaati hänen liikkumaan kansan seassa. Tätä tekikin hän ahkerasti, viran puolesta kyllä, mutta myöskin runojen vuoksi. Näitä varten sanoo hän ennen Kalevalan ensimmäisen laitoksen ulosantoa näinä vuosina käyneensä neljä kertaa rajantakaisessa Karjalassakin.

Täten tuli Kalevala pian valmiiksi. Sen esipuhe on annettu 28 p. helmik. v. 1835.

Siihen vauhtiin nähden, jolla Lönnrot näyttää näinä aikoina tehneen työtä, ja kuin tiedämme, että lyyrilliset runot olivat verrattomasti keveämmät järjestää kuin epilliset olivat olleet, kummastuttaa se meitä ensi katseella, että Kanteletar ei kohta seurannut Kalevalata, sillä laulurunoja oli mahtanut keräytyä monta vertaa enemmän kuin epillisiä ja loitsurunoja, joita runonkerääjä sai vaan harvassa olevilta tietäjiltä, silloin kuin hyvissä runopaikoissa melkein joka toinen nainen osasi laulaa hänelle tunnelauluja. Kummastuksemme hälvenee kumminkin, kuin muistamme, että Lönnrot jo seuraavana vuonna rupesi aivan toisenlaiseen kirjalliseen toimeen, nim. kuukauslehden toimittamiseen. "Mehiläistä", se oli tämän lehden nimi, ei tosin tullut ulos muuta kuin yksi painoarkki kuukaudessa, mutta virassa olevalle toimittajalle, ilman minkäänlaisetta avutta muilta, oli senkin valmiiksi saamisesta työtä, varsinkin kuin painaminen ja ulosanto tapahtuivat Oulussa, jonne posti kulki vaan kerran viikossa. Tämän lisäksi tulee, että Lönnrot loppupuoella vuotta 1836 ja alussa vuotta 1837 teki tavallista pitemmän matkustuksenkin, joka ulottui Lappiin asti ja jolla laveampi kielentutkimuskin näyttää viehättäneen hänen mieltänsä pois yksistään runonkeruusta. Näistä syistä ilmestyi Kanteletar vasta viittä vuotta myöhemmin kuin Kalevala, eli v. 1840, mutta silloin kaikki kolme osaa yhtenä vuonna, ensimmäinen osa siksi suureksi juhlaaksi, jonka yliopisto kaksisata-vuotisen olemisensä riemusta tällöin vietti ja jossa Lönnrotkin oli läsnä.³

Syrjä- eli lisäsaaliina runoja kerättäessä saadaan sananlaskuja ja arvoituksia, ja näitäkin oli Lönnrotille kertynyt mahdottoman paljo.

Eri kirjoina antoi hän nämätkin ulos, Sananlaskut v. 1842 ja

Arvoitukset v. 1844.

* * * * *

Tähän päättyy edellinen ja tärkein puolisko Lönnrotin elämätä ja toimintoa, tärkein noiden meille verrattoman kallisten runo-aarteiden tähden, jotka hän tällä ajalla onnellisesti oli saattanut ilmoille.

² Tämän kirjasen ulosantaminen oli tavallansa syynä *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran* perustamiseen. Se rahavahinko, joka L: lle tuli "Kanteleen" painattamisesta, saattoi näet hänen kaksi ystävätänsä tohtori Martti Lindforsin ja lehtori Reckmanin ajattelemaan sitä, että tammöisten kirjojen kustantamiseen olisi varat otettavat, ei köyhän kirjantekijän kukkarosta, vaan useammilta asiaa harrastavilta kansalaisilta, jotka yhdistyisivät seuraksi. Täten päättivät nämä kolme miestä perustaa semmoisen seuran; heihin yhtyi pian muitakin nuorempia tieteenharjoittajia, niin että Seuran ensi kokouksessa 16 p. Helmik. v. 1831 jo oli 12 jäsentä; pian lisäytyi tämä määrä ja Seuran perustajina pidettiin 31 sen ensimmäistä jäsentä, joista tällä hetkellä (kesäkuun alkupuoella vuotta 1883) 4 vielä on elossa.

³ Kantelettaren 1: seen osaan liitti L. myöskin viidettä kymmentä runojen ja muiden kansanlaulujen laulantoa. Nämät olivat ensimmäiset laulannot Suomen kansan huulilta, jotka sivistynyt maailma tuli tuntemaan, jos emme ota lukuun niitä paria kymmentä "paimenlaulua" (laulantoa), jotka Gottlund sitä ennen oli julaissut Otavassansa. Laulantojen ylösottamiseen tarvitaan taitoa soitannossa, ja onneksi oli se siis, että L. nuorena joltakulta musiikki-paturilta oli oppinut puhaltamaan huilua, jonka avulla hän otti laulannot kirjaan. Myöhemmin oppi hän soittamaan kantelettakin, jonka hän alkuperäisestä viisikielisestä laajensi moni-oktaviseksi.

Kallistenko? ja vieläpä: verrattoman kallisten? Onko kansanrunoudella tosiaankin niin suuri arvo kuin hoetaan? On ihan varmaan, ainakin meidän kansamme kohdassa. Meidän tunteitamme ei ollut kukaan saattanut ilmi, ei kukaan ollut laulanut meidän surujamme, murheitamme, ilojamme, riemujamme; ei kukaan ollut yrittänyt kuvaamaan meidän ihanteitamme miehestä, naisesta, sotasankarista, äitistä, perhe-elämästä j.m.s.; eikä kellenkään ollut vielä onnistunut runopuvussa, millisessä hyvänsä, käyttää Suomen kieltä edes välttävällä, saatikka viehättävällä, taidolla. Tällöin ilmestyivät kansanrunomme, ja niissä olivat kaikki nämät tehtävät tehdyt, ja tehdyt ihanimmassa muodossa sekä runsaimmassa määrässä. Nyt vasta voi Suomen kansa ruveta tunnustelemaan henkistä itseänsä, nyt vasta oikein rakastamaan kieltänsä, tätä kieltä, jota oli sanottu niin törkeäksi, ett'ei sillä voisi mitään ylevämpää lausua, ja niin kömpeläksi, ett'ei sitä voisi minkäänlaisessa runopuvussa käyttää, mutta joka nyt kansan runossa esiytyi mitä notkeimpana, mitä säännöllisimpänä, mitä soinnullisimpana runonverhona. Tuskin yhdenkään muun kansan kirjallisuudessa on kansanrunous tehnyt sitä vaikutusta kuin meidän kirjallisuudessamme. Muualla on kansaneposten kieli vanhentunut, semmoinen, jota vaan oppineet ymmärtävät, ja niistä ei siis olekaan muille nautintoa kuin oppineille; ja lyyrilliset eli tunnerunot taas ovat useinkin murteellisia, muodossa vaillinaisia tahi sisällykseltään vähäpätöisiä. Meidän, Kalevalassa ja Kantelettaressa ilmestynyt, runoutemme sitä vastaan on niinkuin tänään tekijänsä kädestä lähtenyt, kaikki on siinä selvää, kaikki jokaisen ymmärrettävää, kaikki jokaista viehättävää. Kalevala ja Kanteletar eivät ole ainoastaan meidän runoutemme vanhanaikuiset nurkkakivet, vaan ne ovat meidän varsinaista, meidän nykyistä kirjallisuuttamme ja tähän asti sekä luultavasti kauan edeskin päin sen parhaimmat kappaleet.

Tässä kohdin lieene sopivin koskettaa erästä seikkaa, jolla on suuri tärkeys, silloin kuin runot ja Lönnrot ovat puheina. Se on runojen ja Lönnrotin keskinäinen suhde.

Onko Lönnrot muuntanut runoja ja pannut niihin omiansa, tahi mitä muuta tehnyt sitä varten, että ne saivat sen muodon ja asun, jossa hän antoi ne ulos? Ne kielelliset seikat, joissa hän niitä toimittessaan on poikennut niiden äitinkielestä s.o. itä-Suomen murteesta, ovat niin tunnetut, ett'ei niitä tarvinne tässä mainitakaan. Hänen kielelliset muunnoksensa ovat vaan äänteellisiä tahi pikemmin vaan oikokirjoituksellisia, ja niillä on hän ainoastaan tarkoittanut likentää runojen ulkoasua meidän kirjakielemme puoleen, jonka tarkoituksen onkin hyvin onnellisesti saavuttanut. Tästä asiasta ei siis ole sen enempää puhumista. Samoin ei siitäkään, mitä Lönnrot on tehnyt lyyrillisten runojen asuun, sillä päivän selvää on, ett'ei toimittaja niitä varten tarvinnut tehdä mitään muuta kuin ne aineittensa mukaan järjestää. Toista on Lönnrotin suhde epillisiin runoihin eli Kalevalaan, ja kysymys kuuluu, selvään ja suoraan lausuttuna: mikä on Kalevalassa alkuperäistä, mikä Lönnrotin tekemää? Alkuperäistä ovat kaikki säkeet. Ne säkeet – paitse alkuja sellaisia kuin: "Sanoi vanha Väinämöinen", "Siitä lieto Lemminkäinen" j.m.s. – jotka Lönnrot tahi jo ehkä joku runonkerääjä on runoihin pannut oimatekoista, voipi tuntija heti erottaa oikeiden runonlaulajien laulamista. Säkeet siis ovat kansan laulamat; muu kaikki on Lönnrotin tekoa, s.o. se järjestys, jossa säkeet nyt ovat, on hänen päästänsä lähtenyt. Tämä lausuma ymmärrettäköön kumminkin oikein. Kalevalassa on pitkiä jonoja runoa, joista toimittaja on päässyt sillä vaivalla vaan, että on monilukuisista toisoinnoista yhteenasettanut parhaimmat paikat. Tällomaisia ovat kaikki loitsurunot, häälaulut ja lyyrilliset kohdat. Suurempi ja vaikeampi sitä vastaan oli työ itse kertomarunoissa. Niissä piti kertomus useinkin "kutoa yhteen" lukemattomista pienistä laulunsuikaleista, ja sen juonne, eri laulajien toinen toisestansa eroavia, monesti ristiriitaisuudessa olevia ilmiantoja punniten, asettaa siihen suuntaan, joka kokonaisen suhteen toimittajasta näytti parhaalta. Täten syntyivät ne suuren epoksen osat, joita me kutsumme episodeiksi, eli ne vähäis-epokset joissa ainoastaan yksi tapaus tahi yksi sankari on kertomalaulun esineenä. Taikka oikeastaan ei ne *syntyneet*

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.